

**FILIA
BIAŁA
PODLASKA**

Akademia Wychowania Fizycznego
Józefa Piłsudskiego w Warszawie

Filia w Białej Podlaskiej
Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia

Dr hab. Elżbieta Huk-Wieliczuk, prof. AWF

Akademia Wychowania Fizycznego J. Piłsudskiego w Warszawie

Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia w Białej Podlaskiej

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Autorka rozprawy: mgr Anna Kubicka

Tytuł rozprawy pt. "Wartościowanie zdrowia przez studentów fizjoterapii w kontekście wybranych komponentów ich stylu życia"

Promotor: dr hab. Weronika Wrona-Wolny, prof. AWF

Badania podjęte przez mgr Annę Kubicką wpisują się w nurt aktualnych badań naukowych z zakresu zdrowia publicznego diagnozujących kondycję zdrowotną, styl życia młodzieży akademickiej i uwarunkowania jej zdrowia. Liczne doniesienia naukowe konstatują, że stan zdrowia i tryb życia studentów jest na poziomie niezadawalającym. Wśród wielu determinant, które mają istotne znaczenie dla zdrowia człowieka uważa się wartościowanie kategorii zdrowia.

W okresie studiów istnieje możliwość wypracowanie własnego systemu wartości, w tym nadanie zdrowiu odpowiedniej rangi w hierarchii wartości osobistych. Szczególnie dotyczy to młodzieży akademickiej, których kierunek studiów związany jest ze współczesną medycyną kliniczną. Wzrasta prestiż zawodu fizjoterapeuty, dlatego absolwenci kierunku fizjoterapii są w stanie kształtować społeczne potrzeby w zakresie troski o zdrowie i właściwe modele zachowań prozdrowotnych. Młodzi ludzie, którzy kształcą się na wybranych kierunkach studiów związanych z obszarem nauk medycznych powinni być szczególnie wyposażeni w wiedzę i umiejętności zdrowego stylu życia.

Podjęty temat wprawdzie nie jest w nauce zupełnie nowy, ponieważ są wcześniejsze prace z tego zakresu, jednak zmieniająca się rzeczywistość i pojawiające się nowe zagrożenia zdrowotne powodują, że istnieje stała potrzeba monitorowania wiedzy o zdrowiu i jego uwarunkowaniach, analizy specyfiki zachowań zdrowotnych społeczeństwa w celu zwiększenia skuteczności działań z edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska ma układ charakterystyczny dla tego typu opracowań. Zawiera 178 stron tekstu, w tym 9 tabel i 87 rycin. Ilustrują one w sposób statystyczny

i graficzny badane zjawisko. Właściwa część merytoryczna obejmuje: Wstęp – uzasadnienie wyboru podjętego tematu pracy i pięć rozdziałów: 1. *Teoretyczne podstawy problematyki zdrowotnej*, 2. *Metodologiczne założenia badań*, 3. *Wyniki badań*, 4. *Dyskusję* i 5. *Wnioski*. Część uzupełniającą stanowią: *Bibliografia*, *Aneks* - w którym zawarto w odpowiednich załącznikach: kwestionariusz ankiety dla studentów fizjoterapii, test wiedzy z zakresu promocji zdrowia, kwestionariusz Inwentarz Zachowań Zdrowotnych i Listę Kryteriów Zdrowia autorstwa Z. Juczyńskiego, *Wykaz tabel*, *Wykaz wykresów*, *Streszczenie* w języku polskim i w języku angielskim. Oceniając strukturę pracy uważam, że jest ona poprawna i kompletna.

We Wstępie pracy Autorka uzasadnia potrzebę i celowość podjętej problematyki.

W rozdziale pierwszym Doktorantka przedstawia stan wiedzy na temat zagadnienia będącego przedmiotem badań własnych. Zawarte w czterech podrozdziałach treści odpowiadają ich tytułom, które zostały sformułowane następująco:

- 1.1. Pojęcie kluczowe – zdrowie, czynniki go warunkujące, uwarunkowania historyczne
- 1.2. Znaczenie wartościowania zdrowia
- 1.3. Zachowania zdrowotne jako podstawowy element kształtujący styl życia
- 1.4. Rola promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej w dokonywaniu odpowiednich wyborów dotyczących zdrowia i kształtowania zdrowego stylu życia.

W pierwszym podrozdziale omówione zostały istotne pojęcia z zakresu zdrowia i zaprezentowano rys historyczny odnoszący się do zmian w podejściu do zdrowia i jego uwarunkowań. Scharakteryzowano również holistyczny model zdrowia i biomedyczne podejście. W moim odczuciu zagadnienie aktualnych czynników determinujących zdrowie człowieka powinno być szerzej omówione tej części pracy a nie w podrozdziale 1.3.

Klaryfikacja wartości w kierunku promocji zdrowego stylu życia ma znaczący wpływ na zaangażowanie człowieka w dbałość o własne zdrowie. Istotne jest właściwe umiejscowienie zdrowia w hierarchii wartości, ponieważ nadmierna koncentracja na zdrowiu może implikować negatywne skutki w postaci healthismu. Proces wartościowania zdrowia determinowany jest wieloma czynnikami, wśród których wyróżniamy: nasze podejście do definiowania zdrowia, stosunek do religii i wiary, uwarunkowania kulturowe, poziom wykształcenia, płeć i wiek. Osoby, które przypisują zdrowie wysoką rangę w życiu częściej podejmują świadome działania prozdrowotne. Właśnie tym zagadnieniom Autorka poświęciła drugi podrozdział pracy.

Przedmiotem analizy w następnych podrozdziałach dysertacji jest styl życia i elementy, które jego kształtują oraz rola promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej w dokonywaniu wyborów warunkujących jakość naszego życia. Autorka omawia tam zachowania pro i antyzdrowotne oraz wskazuje wymierne korzyści społeczne wynikające z działań i programów profilaktycznych, których celem jest kształtowanie postaw prozdrowotnych. Oczekiwałam głębszej analizy dotyczącej programów promocji zdrowia skierowanych do młodych ludzi.

Opracowanie teoretycznej części rozprawy wskazuje na dobrą znajomość problematyki przez Autorkę pracy. Ta część dysertacji stanowi wartościowe i rzeczowe wprowadzenie do kolejnych rozdziałów manuskryptu.

W drugim rozdziale (*Metodologiczne założenia badań*) Doktorantka podaje, że celem pracy „było porównanie i ocena wybranych zachowań zdrowotnych, a także poziomu wiedzy studentów kierunku fizjoterapii w świetle wartościowania przez nich zdrowia”. Oceniono również wpływ płci oraz roku studiów na zachowania zdrowotne, wartości osobiste, kryteria zdrowia i poziom wiedzy. Sformułowano dziewięć pytań badawczych. Zarówno cel jak i pytania badawcze zostały jasno zaprezentowane i korespondują z założeniami przedstawionymi w części teoretycznej pracy. Autorka nie sformułowała żadnych hipotez badawczych.

W podrozdziałach poświęconym materiale i metodom Doktorantka przedstawia materiał będący podstawą dysertacji. Przebadła grupę 461 studentów fizjoterapii: 262 osoby z I roku (197 kobiet, 65 mężczyzn) i 199 studentów V roku (151 kobiet, 48 mężczyzn) z małopolskich i świętokrzyskich uczelni. Ciekawa byłaby informacja, jako odsetek młodych ludzi studiujących stacjonarnie i niestacjonarnie na pierwszym i piątym roku z uczelni małopolskich i świętokrzyskich uczestniczyło w niniejszych badaniach i z jakich uczelni. Niepokoi małe zaangażowanie studentów fizjoterapii podczas wypełniania kwestionariuszy. Wiele pytań, jak podaje Autorka pozostało bez odpowiedzi lub ankietowani nie dali im żadnej rangi.

Zastosowano w pracy standaryzowane narzędzia pomiaru w promocji i psychologii zdrowia w formie testów autorstwa Z. Juczyńskiego w postaci: Inwentarza Zachowań Zdrowotnych i Listy Kryteriów Zdrowia oraz Międzynarodowy Kwestionariusz Aktywności Fizycznej. Narzędzia badawcze zostały dokładnie opisane, z uzasadnieniem ich zastosowania. W przypadku charakterystyki kwestionariusza IPAQ może warto było dodać jeszcze pierwotne źródło a nie tylko powołać się w pracy na jego adaptację do warunków polskich. Badania właściwe, zrealizowane w latach 2021-2022, poprzedzone zostały badaniami pilotażowymi umożliwiające weryfikację skonstruowanych narzędzi badawczych. Autorka na przeprowadzenie badań uzyskała pozytywną opinię Komisji Bioetycznej, jednak w pracy nie załączono takiej zgody.

Wyniki uzyskane z przeprowadzonych badań poddane zostały ocenie statystycznej w programie PQStat wersja 1.8.2.238 z wykorzystaniem właściwych testów (test Kruskala-Wallisa, test post-hoc Dunna z poprawką Bonferroniego, test Manna-Whitneya i tau-Kendalla). Zastosowane prawidłowo metody statystyczne umożliwiły potwierdzenie istotności różnic w uzyskanych wynikach. Nie budzą zastrzeżeń.

Szeroko rozbudowany rozdział 3. *Wyniki badań* przedstawia uzyskane rezultaty w postaci rycin oraz w ujęciu tabelarycznym w jedenastu podrozdziałach. Ich szerokie omówienie przez Autorkę jednoznacznie przekonuje o znaczącej wartości pracy. Kolejność poszczególnych podrozdziałów jest

logiczna. Pierwszy podrozdział dotyczy charakterystyki badanej grupy w aspekcie prezentacji tylko płci i roku studiów młodych ludzi z województwa małopolskiego i świętokrzyskiego, nie podano żadnych innych danych dotyczących badanych. W kolejnym podrozdziale przedstawiono w formie graficznej i opisowej wyniki badań dotyczące oceny różnych wartości (zdrowie w rodzinie, bogactwo, praca, rodzina, wykształcenie, wiedza, mądrość, pomoc innym, Bóg i wiara oraz miłość) w systemie wartości respondentów w chwili realizacji badania. Następnie Doktorantka analizuje zachowania prozdrowotne, które w ocenie studentów prowadzą do utrzymania zdrowia – zdrowe żywienie, niepalenie tytoniu, niepicie alkoholu, regularne wizyty u lekarza, udział w badaniach profilaktycznych, regularna aktywność fizyczna, odpowiednio długi sen, unikanie sytuacji stresogennych i aktywny wypoczynek. W podrozdziale czwartym Autorka omawia stopień nasilenia wybranych zachowań zdrowotnych, które przejawiają badani studenci. W kolejnym podrozdziale Doktorantka dokonuje oceny poziomu wiedzy studentów z zakresu promocji zdrowia. Analiza wyników badań przeprowadzonych za pomocą skali IZZ, skali LKZ i kwestionariusza IPAQ to następne części tego rozdziału. Uzyskane wyniki badań z podziałem na płeć i rok studiów zaprezentowano w formie graficznej, opisowej i statystycznej. W podrozdziale dziewiątym Autorka rozprawy przedstawia siłę związków samooceny zdrowia z testem wiedzy z zakresu promocji zdrowia i kwestionariuszami IZZ, LKZ i IPAQ. Prezentację wiele interesujących korelacji między zadowoleniem studentów z wyboru kierunków studiów a testem wiedzy z zakresu promocji zdrowia i kwestionariuszami IZZ, LKZ i IPAQ odzwierciedla podrozdział dziesiąty. W ostatnim podrozdziale Doktorantka eksponuje opinie młodych ludzi kształcących się w uczelniach województwa małopolskiego i świętokrzyskiego odnośnie realizacji przedmiotów nauczania o tematyce zdrowotnej na kierunku fizjoterapia w zakresie przekazywanej wiedzy.

W obszernym rozdziale *Dyskusja* Autorka konfrontuje wyniki badań własnych z odpowiednio dobranymi opracowaniami naukowców podejmujących podobną problematykę. Przygotowanie tego rozdziału świadczy o umiejętności właściwego prowadzenia rozważań naukowych przez Doktorantkę.

Zaprezentowane na zakończenie pracy wnioski są zgodne z celem pracy i odpowiadają na postawione w dysertacji pytania badawcze. Autorka stwierdza, że ponad połowa badanych studentów, bez względu na płeć i rok studiów, plasuje własne zdrowie wysoko w hierarchii wartości. Natomiast poziom ich wiedzy o zdrowiu oscylował na poziomie wartości 60-61% i wykazano wiele nieprawidłowości w zachowaniach zdrowotnych respondentów. W związku z uzyskanymi rezultatami badań Doktorantka wskazuje na konieczność popularyzacji wiedzy z zakresu zdrowego stylu życia wśród badanej grupy młodzieży akademickiej. Jednak w pracy nie podano żadnych konkretnych wytycznych czy działań w celu zmiany istniejącego stanu rzeczy.

Zgromadzona bibliografia liczy 180 pozycji autorów polskich i zagranicznych, przy czym 12 źródeł stanowią prace opublikowane w ciągu ostatnich 5 lat (2017- 2022), pozostałe zostały wydane w

okresie wcześniejszym. Materiały źródłowe są uporządkowane w kolejności alfabetycznej. Netografia zawiera trzy pozycje. Analizując dobór piśmiennictwa pod względem merytorycznym należy podkreślić, że jest on właściwy, chociaż w przypadku przygotowania manuskryptu do druku warto dodać do pozycji piśmiennictwa nowsze prace.

Praca została napisana poprawnym językiem polskim, zawiera nieliczne błędy stylistyczne. Drobne błędy formalne stwierdzono w opisie bibliograficznym pozycji piśmiennictwa (pozycje 7, 8, 10, 18, 44, 47, 50, 51, 62, 66, 67, 83, 87, 88, 90, 94,95, 102, 123,175). Również pomyłki zauważono w alfabetycznej kolejności wykazu bibliografii (pozycje 26 i 27, 51 , 85 i 86, 91, 101 i 102, 138, 139, 144).

Zawarte w niniejszej recenzji uwagi nie zmniejszają wartości merytorycznej wartości rozprawy.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę poziom merytoryczny, metodologiczny przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej pt. "Wartościowanie zdrowia przez studentów fizjoterapii w kontekście wybranych komponentów ich stylu życia", ważność badanego zagadnienia, uzyskane rezultaty, które wzbogacają dotychczasową wiedzę w zakresie analizowanego obszaru nauki, jak również ogólną wiedzę teoretyczną, jaką wykazała się Doktorantka i jej umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych uważam, że praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim w myśl artykułu 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.2021.478)

Dlatego mam zaszczyt zwrócić się do Wysokiej Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie o dopuszczenie mgr Anny Kubickiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Emilia Kub-wicharek